Віцепрезидент США Джей Ді Венс у Будапешті: відкрите втручання у вибори в Угорщині та демонтаж міжнародного права

Віктор БЕДЬ,
голова Всеукраїнського товариства борців
за незалежність України у ХХ столітті,
народний депутат України першого скликання

м. Ужгород
8 квітня 2026 року

Подія, яка не є «звичайною дипломатією»

7 квітня 2026 року до Будапешта прибув віцепрезидент США Джей Ді Венс, який публічно заявив про намір «допомогти» Віктору Орбану на парламентських виборах в Угорщині, що мають відбутися 12 квітня.

Це не дипломатія. Це не «підтримка союзника».

Це — відкрите, демонстративне і цілеспрямоване політичне втручання держави глобального впливу у внутрішній виборчий процес суверенної держави, здійснене без будь-яких спроб маскування та з фактичним ігноруванням норм міжнародного права.

І саме це робить ситуацію не просто проблемною, а небезпечною системно.

Пряме порушення міжнародного права: без «сірих зон»

Базові норми сучасного міжнародного права є однозначними:

- Статут ООН (ст. 2(4), 2(7)) — заборона втручання у внутрішні справи держав;
- Декларація про принципи міжнародного права 1970 року — недопустимість впливу на політичний вибір держав;
- принцип суверенної рівності держав.

У даному випадку наявні всі ознаки класичного втручання:

- офіційна посадова особа № 2 США;
- візит у період активної фази виборчого процесу;
- участь у політичних заходах та фактичній передвиборчій агітації;
- публічний заклик голосувати за конкретного кандидата.

Це не «м’яка сила». Це — жорстке політичне втручання.

Будь-які спроби подати це як «вільне висловлення позиції» є юридично неспроможними і політично маніпулятивними.

Політичний цинізм і крах принципів: коли правила скасовуються

Особливу небезпеку становить не лише сам факт, а його політичний контекст.

Ті ж самі політичні сили у США роками звинувачували:

- Російську Федерацію, Китай та Іран у втручанні у вибори.

Натомість у даному випадку:

- здійснюється відкрита передвиборча агітація на території іншої держави;
- відбувається прямий вплив на виборця;
- і це здійснює одна з найвищих посадових осіб Сполучених Штатів Америки.

Це вже не подвійні стандарти.

Це — фактична деградація самих міжнародних стандартів.

Формується нова небезпечна норма:

- «сильному дозволено все».

Геополітична реальність: Угорщина як інструмент геополітичного впливу та внутрішнього розбалансування Європейського Союзу

Підтримка Віктора Орбана з боку чинної політичної влади Сполучених Штатів Америки та адміністрації Дональда Трампа не є випадковою.

У сучасних умовах Угорщина поступово трансформується з повноцінного суб'єкта європейської політики в інструмент негативного зовнішнього геополітичного впливу на Європейський Союз, а також у фактор його внутрішнього розбалансування.

Політичний курс Віктора Орбана має чітко виражені системні ознаки:

- блокування консолідованих рішень Європейського Союзу, зокрема у сфері безпеки та санкційної політики щодо агресора – Російської Федерації;
- гальмування і підрив рішень щодо підтримки України в умовах російсько-української війни;
- політична та економічна взаємодія з військовим злочинцем Володимиром Путіним, що суперечить спільній позиції більшості європейських держав;
- використання риторики «суверенної демократії», яка в реальності слугує прикриттям для концентрації влади, послаблення інституцій і обмеження демократичних стандартів.

У цьому контексті Угорщина фактично використовується:

- як канал зовнішнього негативного і деструктивного впливу на внутрішню політику Європейського Союзу;
- як інструмент блокування рішень, критичних для безпеки Європи;
- як платформа для послаблення єдності Заходу;
- як елемент ширшої зовнішньої стратегії дестабілізації європейського простору.

Саме тому підтримка Віктора Орбана з боку окремих політичних центрів у США не є проявом солідарності чи захисту демократії.

Це — елемент геополітичної гри, спрямованої на:

- переформатування політичного балансу в Європі;
- ослаблення інституційної спроможності Європейського Союзу;
- зниження ефективності колективної безпеки;

- створення сприятливих умов для дій авторитарних режимів.

Таким чином, підтримка Віктора Орбана — це не про демократію і не про верховенство права.

Це — про системне ослаблення Європи, її інституцій і здатності до самозахисту.

Фактор війни: коли втручання стає загрозою виживанню

Ця подія відбувається не у «мирний час».

Світ уже перебуває у фазі глибокого глобального протистояння, яке за своїми ознаками дедалі більше набуває рис гібридного світового конфлікту, епіцентром якого є збройна агресія Російської Федерації проти України.

Це протистояння охоплює не лише військову сферу, а й політичні, економічні, інформаційні та ідеологічні виміри, формуючи нову, нестабільну архітектуру міжнародної безпеки.

У цьому контексті:

- політичний курс Віктора Орбана об’єктивно створює сприятливі умови для реалізації інтересів Кремля та послаблення європейської єдності;
- будь-яке посилення його позицій означає не лише внутрішньополітичні зміни в Угорщині, а й розширення можливостей агресора впливати на політику Європейського Союзу;
- відкрите втручання чинної адміністрації Дональда Трампа на підтримку Віктора Орбана в таких умовах набуває ознак стратегічного впливу на баланс сил у Європі, що підриває єдність Заходу, девальвує міжнародне право та послаблює принцип верховенства права.

У результаті це виходить далеко за межі внутрішньої політики окремої держави.

Це — елемент глобальної безпеки, який водночас створює нові системні ризики і загрози.

Руйнування демократії: форма без змісту

Найбільш тривожний аспект — це трансформація самої сутності демократії.

Фактично формується нова модель, яку можна визначити як «керована (маніпульована) демократія зовнішнього впливу» або «демократія з обмеженим суверенітетом».

Це модель, у якій демократичні інститути зберігаються формально, але втрачають реальний зміст.

Її ключові ознаки:

- вибори формально проводяться і зберігають ознаки легітимності;
- на виборчий процес здійснюється зовнішній політичний, інформаційний та дипломатичний вплив;
- результат формується не виключно вільною волею народу, а під впливом зовнішнього тиску, політичної агітації ззовні, інформаційних маніпуляцій та непрямого нав'язування вибору.

У такій системі демократія поступово втрачає свою головну сутність — бути інструментом самостійного волевиявлення нації.

Натомість вона трансформується у:

- механізм реалізації зовнішніх геополітичних інтересів через внутрішні політичні процеси держави.

У даному випадку йдеться про геополітику, зміст якої полягає не у розвитку демократії чи захисті прав і свобод, а у:

- перерозподілі політичного впливу в Європі;
- ослабленні інституційної єдності Європейського Союзу;
- зміні балансу сил у євроатлантичному просторі;
- створенні сприятливих умов для посилення авторитарних режимів і політик.

Таким чином, демократія використовується не як цінність, а як інструмент — і саме це є однією з найбільш небезпечних тенденцій сучасного світового розвитку.

Розкладання Заходу: внутрішній фронт

Ситуація свідчить не лише про окремі політичні відхилення, а про глибшу системну кризу всередині західного політичного простору, яка набуває дедалі більш небезпечних форм.

Ключові її прояви:

- частина політичних еліт Сполучених Штатів Америки, зокрема окремі представники Республіканської партії США, демонструють підтримку або толерування політичних курсів, що фактично суперечать задекларованим принципам демократії, верховенства права та міжнародних зобов'язань;
- у політичному процесі посилюється вплив популізму, ізоляціонізму та політичного цинізму, що супроводжується знеціненням міжнародного права, принципу суверенітету держав і правил міжнародної взаємодії;
- спостерігаються тенденції до ідеологічного виправдання або нормалізації авторитарних практик, у тому числі через окремі політичні та суспільні середовища.

Окрему увагу привертає той факт, що подібні тенденції отримують підтримку або схвалення і в частині релігійного середовища, що створює додаткову легітимацію таких процесів.

У цьому контексті виникає небезпечна аналогія.

У Російській Федерації політична система тривалий час підтримується поєднанням:

- централізованої політичної влади, інституційно оформленої через політичну партію «Єдина Росія»;
- ідеологічного та символічного підкріплення з боку релігійних інституцій, зокрема Російської Православної Церкви, ісламу та інших конфесій.

Подібні елементи — хоча і в іншій формі та на іншому рівні — починають проявлятися і в західних суспільствах.

Зокрема, спостерігається тенденція до:

- ідеологічного виправдання політичного прагматизму ціною принципів та демократичних цінностей;
- розмивання меж між демократичними цінностями і політичною доцільністю;
- поступового відходу від безумовного дотримання норм міжнародного права та верховенства права.

Це не означає тотожності процесів, але свідчить про небезпечну еволюцію політичного мислення, у якій принципи поступово поступаються інтересам.

Глобальні негативні наслідки: ерозія міжнародного порядку і перехід до «права сили»

Якщо такі дії не отримають належної, чіткої та принципової міжнародно-правової і політичної оцінки, світ неминуче увійде у нову, значно більш небезпечну фазу розвитку глобальних відносин.

Йдеться не про окремий інцидент, а про формування нової практики, яка здатна трансформувати саму природу міжнародного порядку.

Основні наслідки цього процесу:

1. **Фактична легалізація втручання**

Відбувається поступова нормалізація грубого втручання у внутрішні справи суверенних держав, за якої будь-яка політично або військово сильна держава отримує можливість:

- відкрито підтримувати вигідних їй кандидатів на виборах;
- здійснювати прямий або опосередкований вплив на виборчі процеси;
- формувати бажані політичні режими за межами власної території.

2. **Ефект доміно у міжнародній політиці**

Такі дії створюють прецедент, який буде використаний іншими глобальними гравцями, зокрема Сполученими Штатами Америки, Китаєм, Російською Федерацією та іншими, як підстава для аналогічного втручання в різних регіонах світу.

У результаті формується середовище взаємного втручання, де жодна держава більше не може вважати свої політичні процеси захищеними.

3. **Ерозія і девальвація міжнародного права**

Міжнародне право поступово втрачає свій регулятивний характер і перетворюється на декларативну систему, яка:

- не забезпечує реального стримування;
- ігнорується у випадках політичної доцільності;
- використовується вибірково.

У такій ситуації принцип верховенства права на міжнародному рівні заміщується практикою:

- «право сили» — коли визначальним стає не норма, а ресурс і вплив.

Прогноз: що далі

Найближчі роки, за умови збереження та подальшого розвитку зазначених тенденцій, можуть призвести до суттєвих трансформацій у системі міжнародних відносин і глобальної безпеки.

Йдеться про комплекс взаємопов'язаних процесів, серед яких найбільш імовірними є:

- поступова фрагментація Європейського Союзу, зростання внутрішніх суперечностей та зниження ефективності ухвалення спільних рішень;
- ослаблення НАТО як інструменту колективної безпеки внаслідок політичних розбіжностей між союзниками;
- знецінення демократичних інститутів і девальвація їх історичних здобутків під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів;
- посилення авторитарних тенденцій та зміцнення режимів, що орієнтуються на концентрацію влади і обмеження політичної конкуренції;
- зростання кількості міжнародних конфліктів, у тому числі гібридного характеру;
- втрата довіри до виборчих процесів як інструменту легітимного волевиявлення;
- системні порушення прав і свобод людини, а також звуження суверенних прав держав і націй;
- подальша девальвація міжнародного права і принципу верховенства права на глобальному рівні.

Сукупність цих процесів формує тенденцію до переходу світу у стан, який у науково-аналітичному вимірі можна охарактеризувати як:

- «контрольована нестабільність» або «керована турбулентність» міжнародної системи.

Важливо підкреслити, що такі процеси не є результатом дій однієї держави чи одного політичного центру, а формуються внаслідок взаємодії низки глобальних гравців, зокрема Сполучені Штати Америки, Китай, Ізраїль, Російська Федерація та інших, а також їхніх політичних еліт.

У результаті світ поступово переходить від моделі відносної стабільності до моделі, у якій:

- конфлікти стають постійним фактором;
- правила застосовуються вибірково;
- баланс сил переважає над нормами права.

Зворотний ефект втручання: удар по Орбану замість підтримки

Така демонстративна, відверто неправомірна і нав'язлива поведінка Джей Ді Венса — із прямими заявами «I'm here to help» («Я тут, щоб допомогти») та фактичними закликами голосувати за Віктора Орбана — з високою ймовірністю не лише не забезпечить йому бажаного результату на виборах 12 квітня, а й спрацює проти нього.

Для значної частини угорського суспільства це об'єктивно виглядає як грубе зовнішнє втручання і політичне приниження суверенітету держави та національної гідності, що неминуче викликає внутрішній спротив. Угорці історично чутливі до будь-якого зовнішнього диктату — незалежно від того, чи він походить із Москви, Брюсселя чи Вашингтона.

У цій ситуації спрацьовує класичний політико-психологічний механізм відторгнення: виборець не сприймає нав'язування політичного вибору, особливо з боку іноземних високопосадовців. Замість мобілізації прихильників виникає ефект протидії.

Більше того, така публічна підтримка може бути сприйнята як ознака політичної вразливості самого Віктора Орбана, який змушений спиратися на зовнішній ресурс впливу, а не виключно на довіру власного суспільства. Це підриває його образ як самодостатнього національного лідера.

У результаті:

- частина його електорату може бути демотивована;
- мобілізаційний потенціал партії Fidesz (Фідес) знижується;
- натомість активізується протестне голосування та консолідація опозиційних сил.

Таким чином, замість очікуваного посилення позицій Віктора Орбана, така «підтримка» може об'єктивно зіграти на користь опозиції, зокрема політичного середовища, пов'язаного з Петером Мадяром, посиливши їхню легітимність як альтернативи владі, що сприймається як зовнішньо залежна.

У підсумку, дії адміністрації Дональда Трампа та її представників ризикують мати прямо протилежний ефект — не зміцнення, а суттєве послаблення позицій Віктора Орбана.

Це, у свою чергу, може опосередковано вплинути і на ті зовнішні політичні сили, які зацікавлені у збереженні його курсу, включно з режимом Володимира Путіна.

Український вимір: питання існування

Для України це має не просто політичний, а екзистенційний характер.

Йдеться не про окремі ризики чи виклики, а про фундаментальні умови існування держави в системі міжнародних відносин.

Якщо:

- міжнародне право втрачає свою дієвість і перестає бути реальним інструментом стримування агресії;
- союзники діють переважно ситуативно, керуючись власною політичною кон'юнктурою, а не принципами і зобов'язаннями;
- демократичні цінності та норми девальвуються і перестають бути основою міжнародної політики;
- то Україна опиняється у принципово новому, значно більш небезпечному середовищі.

У цьому середовищі:

- гарантії безпеки фактично втрачають свою реальність;
- дипломатичні механізми слабшають і стають менш ефективними;
- міжнародна підтримка стає нестабільною та непередбачуваною;
- ризики для існування України як суверенної держави зростають кратно.

За таких умов питання безпеки України виходить за межі традиційної дипломатії і переходить у площину:

- виживання держави в умовах ослаблення міжнародного правопорядку і повернення до політики сили.

Висновок: повернення до «права сили»

Візит Джей Ді Венса до Будапешт з метою відкритої агітації за Віктора Орбана та одночасної різкої критики інституцій Європейського Союзу — це не випадковий політичний епізод.

Це — чіткий симптом системного руйнування міжнародного порядку, у якому під ударом опиняються:

- демократія як система цінностей і інституцій;
- єдність Європейського Союзу і НАТО;
- принцип верховенства права як основа міжнародних відносин.

За таких умов світ поступово, але впевнено повертається до моделі, у якій:

- сила підміняє право, а право втрачає свою обов'язковість;
- інтереси домінують над принципами, цінностями та нормами міжнародного права;
- втручання у внутрішні справи держав і «право сили» стають практичною нормою міжнародної політики.

Якщо подібні дії не отримають своєчасної, жорсткої та принципової оцінки і не будуть зупинені, світ ризикує втратити ключові здобутки повоєнного періоду, зокрема:

- сформований після Другої світової війни міжнародний правопорядок;
- реальне функціонування принципу верховенства права;
- дієву демократію та її історичні здобутки;
- гарантії прав і свобод людини;
- відносну стабільність і безпеку міжнародного середовища.

У такому випадку міжнародні відносини остаточно перейдуть у площину, де діятиме лише одна логіка:

- перемагає не той, хто має рацію, а той, хто має більше сили і готовий її застосувати.

Водночас у стратегічній перспективі можливий і інший сценарій розвитку подій.

За умови зміни політичного балансу у Сполучених Штатах Америки — як у Конгресі, так і на рівні президента та його адміністрації — і повернення до політики, що ґрунтується на засадах міжнародного права, демократичних цінностей, прав і свобод людини, верховенства права та відповідального прагматизму, можуть бути відновлені процеси стабілізації міжнародної системи.

Це здатне призвести до:

- відновлення реальної ролі міжнародного права;
- зміцнення демократичних інституцій;

- відновлення довіри до виборчих процесів;
- посилення єдності Заходу;
- консолідації Європейський Союз та НАТО.

Однак це — перспектива завтрашнього дня.

Сьогодні ж світ уже перебуває у фазі небезпечних трансформацій, які несуть реальні загрози демократії, міжнародному праву та принципу верховенства права.

Авторська позиція

Без прикрас. Без ілюзій.

Описана подія — це не випадковий епізод, а небезпечний, цинічний і руйнівний прецедент, який підриває самі основи міжнародного порядку.

Його суть проста:

- коли сильні гравці міжнародного рівня починають відкрито втручатися у суверенітет і права інших держав, нехтуючи міжнародним правом і здобутками демократії — правила та верховенство права перестають діяти.

І якщо демократичний світ це проковтне, наступними об’єктами такого втручання можуть стати будь-які держави.

У тому числі — Україна.